

УДК 339. 92(045)

РУМЯНЦЕВ А.П.,
д.е.н., професор, академік Академії наук
Вищої школи України, професор
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ННІМВ,
Національного авіаційного університету
АНТОНЕНКО Д.О.,
студент 6 курсу МEB, магістрант
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ННІМВ
Національного авіаційного університету

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ЄС

***Анотація.** У статті розглянуто пріоритетні напрями розвитку економічної співпраці України з ЄС. Обґрунтовано основні нормативно-правові засади співпраці України та ЄС. Особливу увагу приділено Угоді про асоціацію, в якій визначено основні пріоритетні галузі та сфери співпраці України та ЄС, можливості та способи розвитку відносин. Проаналізовано фінансово-економічну співпрацю України та ЄС. Охарактеризовано основні програми соціально-економічного співробітництва. Проаналізовано пріоритетні напрямки транскордонного співробітництва України та ЄС.*

Ключові слова: співробітництво, ЄС, «Горизонт-2020», пріоритети, міжнародні відносини, транскордонне співробітництво.

Румянцев А.П. д. э. н., профессор, академик Академии наук Высшей школы Украины, профессор кафедры международных экономических отношений и бизнеса Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета.

Антоненко Д.А. студент 6 курсу, магістрант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета.

ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ЕС

***Аннотация.** В статье рассмотрены приоритетные направления развития экономического сотрудничества Украины с ЕС. Обоснованы основные нормативно-правовые основы сотрудничества Украины и ЕС. Особое внимание уделено Соглашению об ассоциации, в которой определены основные приоритетные отрасли и сферы сотрудничества Украины и ЕС, возможности и способы развития отношений. Проанализированы финансово-экономическое сотрудничество Украины и ЕС. Охарактеризованы основные программы социально-экономического сотрудничества. Проанализированы приоритетные направления трансграничного сотрудничества Украины и ЕС.*

Ключевые слова: сотрудничество, «Горизонт-2020», приоритеты, международные отношения, трансграничное сотрудничество.

Rumyantsev A., Doctor of Economy Science, Professor, Academic of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine, Professor of international economic affairs and business Department, Educational and Scientific Institute of International Affairs (IIA), National Aviation University.

Antonenko D., student of 6 years, Mater of the Department of International Economic Relations and Business of the Educational and Scientific Institute of International Relations of the National Aviation University.

PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE AND THE EU

***Annotation.** The article discusses the priorities for the development of economic cooperation between Ukraine and the EU. The main regulatory and legal framework for cooperation between Ukraine and the EU has been substantiated. Special attention is paid to the Agreement about the Association, which defines the main priority sectors and areas of cooperation between Ukraine and the EU, the possibilities and ways of developing relations. Analyzed the financial and economic cooperation between Ukraine and the EU. The main programs of social and economic cooperation are characterized. Analyzed the priority areas of cross-border cooperation between Ukraine and the EU.*

Keywords: cooperation, Horizon 2020, priorities, international relations, cross-border cooperation.

Актуальність проблеми. У ХХІ ст. базовим національним інтересом та основним геополітичним пріоритетом зовнішньої політики України є її розвиток як незалежної держави разом із збереженням національних цінностей, соціально-культурної ідентичності, забезпеченням економічної безпеки та політичного суверенітету. Реалізація цього базового національного інтересу є важливою передумовою гарантування безпеки, добробуту, економічного прогресу для всіх громадян України. Укріплення державного суверенітету України у площині зовнішньої політики означає повноцінне представлення нашої держави в межах світового цивілізаційного простору як активного суб'єкту геополітики. Це є можливим за умови розвитку динамічного

діалогу України з іншими країнами, що базуватиметься на дотриманні норм та принципів міжнародного права, взаємовигідній співпраці, безпеці та розумінні нашої державою сутності її національних інтересів. Починаючи з 90-тих рр. зовнішньополітична орієнтація України розвивалась напрямку інтеграції до європейської спільноти. Тому актуальним є питання становлення партнерських економічних відносин між ЄС та Україною. Європейський вибір відкриває нові перспективи для співпраці України з розвиненими країнами континенту, економічного розвитку, соціального й інтелектуального прогресу, зміцнення позицій держави в міжнародній системі координат. Для України європейська інтеграція — це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. Важливою умовою отримання усіх переваг співпраці між двома країнами є правильно обраний вектор співпраці та виокремлення основних напрямів. Така постановка питання актуалізує питання розгляду пріоритетних напрямів розвитку співпраці України та ЄС.

Аналіз досліджень і публікацій. Стан та проблеми розвитку господарської взаємодії України та ЄС знайшли висвітлення у економічній літературі. Зокрема варто відмітити наукові праці Гнатюка М.М. [1], Василенка С.А. [2], Рагуліної К.А. [3], Скоробогатової Н.Є. [4], Лук'яненка Д.Г., Пилипенка А.С., Перучника А.М., Рогача О.І., Сіденко С.В., Шмеркова О.І., Гнатюка М.Н. та ін. Поряд з цим, є необхідність більш детально розкрити переваги реалізації пріоритетних напрямів економічного співробітництва України з ЄС.

Метою статті є виділення основних пріоритетів розвитку економічного співробітництва України та ЄС.

Для досягнення означеної мети у статті розв'язуються наступні **завдання**: обґрунтувати основні нормативно-правові засади співпраці України та ЄС; проаналізувати фінансово-економічну співпрацю України та ЄС; охарактеризувати основні програми соціально-економічного співробітництва; виділити пріоритетні напрямки транскордонного співробітництва України та ЄС.

Виклад основного матеріалу. Двосторонні стосунки Україна – Європейський Союз були започатковані після здобуття Україною незалежності. У грудні 1991р. Європейські Співтовариства, відзначивши демократичність всеукраїнського референдуму, визнали суверенітет України [1]. Тоді вперше пролунав заклик Євросоюзу до України підтримувати з державами-членами ЄС відкритий і конструктивний діалог.

Дорожню карту та першочергові пріоритети становлення та розвитку України як члена європейської сім'ї визначено Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України №5/2015 від 12 січня 2015 року [2]. У реалізації економічного співробітництва з ЄС Україна орієнтується на необхідності запровадження інтеграційної ідеології економічних відносин, що передбачає інтеграцію України в економічні та соціальні структури ЄС, поступове входження України до єдиного внутрішнього ринку ЄС, створення повноцінного конкурентного середовища. На міжнародному рівні базовим правовим документом, який регулює процес європейської інтеграції України, є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності 1 вересня 2017 року. Це міжнародно-правовий документ, який на договірно-правовому рівні закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. У Розділі V «Економічне та галузеве співробітництво» даної угоди визначені основні сфери співпраці України з ЄС у 28 сферах: співпраця у сфері енергетики, включаючи ядерну; макроекономічна співпраця; управління публічними фінансами: бюджетна політика, внутрішній контроль та зовнішній аудит; оподаткування; статистика; довкілля; транспорт; космос; співпраця у сфері досліджень і розвитку; промислова політика і політика щодо підприємств; співробітництво у видобувній та металургійній галузях; фінансові послуги; право компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік і аудит; інформаційне суспільство; аудіовізуальна політика; туризм; сільське господарство і розвиток сільської місцевості; морська політика та політика у сфері рибальства; співробітництво щодо ріки Дунай; захист споживачів; співпраця щодо зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей; охорона здоров'я; освіта, навчання та молодь; культура; співпраця у сфері спорту та щодо розвитку фізичної активності; співпраця щодо розвитку громадянського суспільства; транскордонна та регіональна співпраця; участь в програмах та агентствах ЄС [3,4].

Як видно із зазначеного вище переліку сфер, співпраця в яких є предметом Розділу V «Економічне та секторальне співробітництво», йдеться про співпрацю не лише в галузях економіки, але й про співпрацю у інших сферах суспільного життя. Зокрема, йдеться про такі сфери як інформаційне суспільство, аудіовізуальна політика, охорона здоров'я, освіта, навчання та молодь, культура, розвиток спорту та фізичної культури, розвиток громадянського суспільства, транскордонної та регіональної співпраці.

На даному етапі розвитку зовнішньоекономічних відносин України та ЄС виділити такі пріоритетні напрямки подальшого співробітництва:

1) Фінансова підтримка та розвиток торгівлі. Європейська Комісія планує виділяти 55 млн. євро на реформування у сфері регіонального розвитку і децентралізації в Україні. На сьогодні в Україні завершено або реалізуються п'ять програм секторальної бюджетної підтримки:

– «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом» (45 млн євро, бенефіціар – Мінекономрозвитку, термін впровадження 21.12.2009 – 21.12.2016);

– «Підтримка впровадження транспортної стратегії України» (65 млн євро, бенефіціар – Мінінфраструктури, термін впровадження 21.10.2010 – 21.10.2016);

– «Підтримка політики управління кордоном в Україні» (66 млн євро, бенефіціар – Держприкордонслужба, Держмитслужба, термін впровадження програми 31.10.2011 – 31.10.2017);

- «Продовження підтримки реалізації Енергетичної стратегії України» (45 млн євро, бенефіціар – Міненерговугілля; термін впровадження 20.12.2013 – 20.05.2020);
- «Програма підтримки регіональної політики України» (55 млн євро, бенефіціар – Мінрегіон, термін впровадження, термін впровадження 14.11.2014 – 14.11.2018).

Крім того, у 2016 році Україна та Європейський Союз підписали міжнародну угоду, яка є новою ініціативою ЄС щодо реалізації нової програми секторальної бюджетної підтримки "Підтримка комплексного реформування державного управління в Україні" на загальну суму 104 млн. євро. Програма спрямована на допомогу в реалізації комплексної Стратегії реформування державного управління протягом 2016-2020 рр. та зміцнення потенціалу урядових інституцій в галузі управління державними фінансами.

Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (ЗВТ) належить до стратегічних цілей двостороннього торговельно-економічного співробітництва та є продовженням позитивних тенденцій у товарообігу країн за останні роки. Запровадження режиму вільної торгівлі відбуватиметься в рамках всеохоплюючої та поглибленої зони вільної торгівлі у форматі «ЗВТ+» з акцентом на регуляторному співробітництві. Формат «ЗВТ+» передбачає скасування митних тарифів, лібералізацію сфери торгівлі, вільний рух факторів виробництва, послаблення нетарифних бар'єрів, що сприятиме активізації товарних потоків між Україною та країнами ЄС, а також лібералізацію режимів прямих іноземних інвестицій та державних закупівель.

2) Соціально-економічний розвиток. На сьогодні Україна приєдналась до таких програм як Горизонт 2020 та Креативна Європа. «Горизонт 2020» (Horizon 2020) – найбільша програма Європейського Союзу, спрямована на фінансування досліджень та інноваційних розробок. Бюджет програми на 7 років (з 2014 по 2020 рік) становить 80 млрд євро. Ця програма є фінансовим інструментом, що спрямований на забезпечення конкурентоспроможності Європи в світі. Асоційована участь у програмі «Горизонт 2020» розглядається як важливий етап у розвитку партнерських відносин з ЄС, забезпеченні умов для економічного зростання України, створенні умов для інтеграції країни в європейські та загальносвітові економічні відносини. [3].

Програми ЄС «Молодь в дії» та «Молодіжне вікно Східного Партнерства» стали важливим інструментом заохочення та розширення контактів між представниками молоді з країн-членів ЄС та України. Протягом 2015 року в рамках участі делегацій України у низці європейських заходів проводилися консультації з представниками Європейської Комісії щодо необхідності поновлення ініціативи «Молодіжне вікно Східного Партнерства» в рамках програми ЄС «Еразмус+» та наголошувалося на зацікавленості України в цьому проекті.

Можливості освіти та навчання, співпраця молоді Активна участь України в програмі ЄС «Еразмус+» – це ключовий інструмент для підвищення рівня академічної мобільності у вищих навчальних закладах України. Взаємодія в рамках програми «Еразмус+» у сфері молодіжної політики буде зосереджена на молодіжних обмінах (Youth exchanges), участі у заходах мережі Європейської волонтерської служби (European Voluntary Service), навчанні працівників по роботі з молоддю (Training of youth workers), реалізації проектів за участю молодіжних організацій (Capacity building projects for youth organizations). Відповідно до цілей ініціативи ЄС «Східне Партнерство» у 2012 році в рамках програми ЄС «Молодь в дії» була започаткована нова ініціатива ЄС «Молодіжне вікно Східного Партнерства». Ця ініціатива дала можливість залучати додаткове фінансування з метою підтримки більшої кількості проектів та учасників з шести країн Східного Партнерства. В рамках «Молодіжного вікна Східного Партнерства» протягом 2012-2013 років молодіжні організації України отримали гранти на проведення більше 100 заходів в Україні за участю близько 2500 молодих людей. Програми ЄС «Молодь в дії» та «Молодіжне вікно Східного Партнерства» стали важливим інструментом заохочення та розширення контактів між представниками молоді з країн-членів ЄС та України. Протягом 2015 року в рамках участі делегацій України у низці європейських заходів проводилися консультації з представниками Європейської Комісії щодо необхідності поновлення ініціативи «Молодіжне вікно Східного Партнерства» в рамках програми ЄС «Еразмус+» та наголошувалося на зацікавленості України в цьому проекті [6].

3) Транскордонне співробітництво. Одним із найбільш дієвих інструментів співробітництва з ЄС на регіональному рівні є транскордонне співробітництво, яке відбувається, зокрема, шляхом створення та активної участі територіальних громад прикордонних країн у єврорегіональних об'єднаннях. З дев'яти існуючих єврорегіонів 4 («Буг», «Карпатський», «Нижній Дунай», «Верхній Прут») створені з країнами Європейського Союзу (Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина). Територія України, що входить до складу єврорегіонів, складає більше 40% від її загальної площі.

Також Уряд планує провести ряд консультацій з Європейською комісією щодо збільшення обсягів фінансової допомоги та розширення джерел фінансування з боку ЄС, активізувати співпрацю з транскордонного співробітництва України з державами-сусідами (див. табл.1).

Таблиця 1

Пріоритети державної програми транскордонного співробітництва України та ЄС на 2016-2020 рр.

Сприяння економічному та соціальному розвитку прикордонних регіонів України	Збереження історико-культурної спадщини
	Розвиток туристичного потенціалу
Підвищення стандартів та якості життя, добробуту та забезпечення безпеки життя та охорони навколишнього середовища	Реставрація та розвиток інфраструктури історико-етнографічної зони «Прикарпаття»
	Створення системи захисту від надзвичайних природних явищ

Продовження таблиці 1

	Впровадження інноваційних методів лікування та зниження рівня захворюваності на туберкульоз у прикордонних регіонах
	Покращення якості вод водозабірною басейну транскордонних рік та впровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів
Сприяння створенню кращих умов та інструментів для забезпечення мобільності людей, товарів та капіталу	Розбудова інфраструктури автомобільних пунктів пропуску у шести регіонах
	Розвиток ІТ-інфраструктури українських митної та прикордонної служби
	Завпровадження вагового контролю автотранспортних засобів та будівництво пунктів відстою транспорту

Джерело: розроблено автором на основі [7]

Пріоритетами державної регіональної політики є, зокрема стимулювання й підтримка місцевих ініціатив щодо ефективного використання внутрішнього потенціалу регіонів для створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей; зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку; формування конкурентоспроможності регіонів шляхом розроблення та реалізації програм і проектів підвищення конкурентоспроможності територій; поліпшення матеріального, фінансового, інформаційного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів, сприяння здійсненню повноважень органами місцевого самоврядування.

4) Співробітництво у ядерній безпеці – у рамках імплементації Інструменту співробітництва з ядерної безпеки Україна традиційно залишатиметься ключовим партнером.

5) Регіональне співробітництво. Дунайська стратегія, затверджена Радою ЄС 24 червня 2011 року, спрямована на забезпечення інфраструктурного, екологічного, соціально-економічного та інституційного розвитку регіону. Отже, упродовж 2018-2020 рр. ЄС має намір продовжувати надавати щорічно до 200 мільйонів євро (600 мільйонів протягом трьох років) для підтримки процесу реформ.

6) Енергетика (енергоефективність). Меморандумом про взаєморозуміння визначено передумови виділення коштів Україні: здійснення заходів з реалізації домовленостей, досягнутих між Україною та МВФ, а також позитивна оцінка результатів проведення структурних реформ. Умовами виділення коштів передбачається: не менше трьох юридичних осіб повинні брати участь в проєктах; кожна з них повинна бути заснована в країні-учасниці ЄС або в асоційованій країні; жодні дві з трьох юридичних осіб не можуть бути засновані в одній і тій самій країні; усі три юридичні особи повинні бути незалежними одна від одної [8].

Висновок. Зовнішньоекономічне співробітництво з ЄС є невід'ємною міжнародного економічного курсу України, основним інструментом реалізації національних інтересів, розбудови правової та демократичної держави, зміцнення вже існуючих та впровадження нових механізмів функціонування громадянського суспільства в Україні відповідно до європейського зразку. Варто зауважити, що насамперед, євроінтеграція повинна розглядатися як засіб досягнення мети – захисту національних інтересів України, а не як мета державного курсу, вона має бути не лише стратегічною метою зовнішньої політики, але зваженим і прорахованим способом взаємовідносин з сусідніми державами з визначеною, конкретною та послідовною позицією на міжнародній арені.

Література

1. Гнатюк М. М. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України / М. М. Гнатюк, Я. Й. Малик, Л. Л. Прокопенко. – Київ: Міленіум, 2009. – 780 с
2. Василенко С. Загальноєвропейський інтеграційний процес і сучасна геостратегія України // Людина і політика. – 2016. – № 5. – С. 33.
3. Рагуліна К.А. Угода про асоціацію як правова основа адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу / К.А. Рагуліна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 50-54.
4. Скоробогатова Н.Є. Перспективи співробітництва України та ЄС у фінансовій сфері / Н.Є. Скоробогатова // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/20240/1/Part_114_Skorobohatova.pdf.
5. Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
6. Офіційний сайт євроінтеграційного порталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu-ua.org/>
7. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-%D0%BF>
8. Офіційний сайт Представництва ЄС в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ceas.europa.eu/delegations/ukraine/10781/--_uk